

**MENDELOVA UNIVERZITA V BRNĚ
AGRONOMICKÁ FAKULTA**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

BRNO 2016

TEREZA SOUKUPOVÁ

Mendelova univerzita v Brně
Agronomická fakulta
Ústav aplikované a krajinné ekologie

**Agronomická
fakulta**

**Mendelova
univerzita
v Brně**

Práva zvířat a jejich etické souvislosti

Bakalářská práce

Vedoucí práce:

doc. Ing. Dr. Milada Šťastná

Vypracoval:

Tereza Soukupová

Brno 2016

**Agronomická
fakulta**

Ústav aplikované a krajinné ekologie
Akademický rok: 2015/2016

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Zpracovatelka: Tereza Soukupová
Studijní program: Zemědělská specializace
Obor: Agroekologie
Název tématu: Práva zvířat a jejich etické souvislosti
Rozsah práce: 30 stran + přílohy

Zásady pro vypracování:

1. Zpracování literární rešerše týkající se problematiky práv zvířat z pohledu environmentální etiky se speciálním zaměřením na otázku týrání zvířat.
2. Cílem práce bude zdokumentovat aktuální situaci zvířat v environmentálně-etickém pojetí, včetně legislativního zajištění a jeho praktické aplikace v ČR, Evropské unii i ve světě.
3. Identifikace výhod a nevýhod vybraných zařízení (zoo, farmy, útulky apod.) z etického pohledu ve snaze poukázat na jejich rizika a přednosti, včetně dostupných příkladů.
4. Vyhodnocení získaných informací, jejich analýza a formulace závěrů.

Seznam odborné literatury:

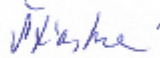
1. TIPLADY, C. Animal abuse : helping animals and people. Wallingford, Oxfordshire. 2013. ISBN 978-1-84593-983-0. URL: <http://dx.doi.org/10.1079/9781845939830.0000>.
2. MRÁZ, V. *Lexikon právní úpravy : zemědělství potravinářství-lesnictví-odná hospodářství-
veterinární péče.. Téměř vše o týrání zvířat . Díl 23.* Brno: Institut výchovy bezpečnosti práce,
2009. 125 s.
3. VEČEREK, V. a kol. *Právní předpisy Evropské unie na ochranu zvířat*. 1. vyd. Brno: Veterinární
a farmaceutická univerzita, 1997. 90 s. ISBN 80-85114-17-8.
4. VEČEREK, V. *Právní předpisy na ochranu zvířat*. 1. vyd. Brno: VFU, 1997. 118 s.
5. JÍLEK, F. *Zákon o ochraně zvířat proti týrání a jeho uplatnění v zemědělské praxi*. 1. vyd.
Praha: Institut výchovy a vzdělávání Ministerstva zemědělství ČR, 1999. 32 s. Živočišná
výroba. ISBN 80-7105-199-3.
6. KLÍKA, I. – KLIMES, R. *Lidé a zvířata : historie vzniku a významu zoologických zahrad =
People and animals : history of the origin and importance of zoological gardens*. 1. vyd.
Zlín: Foto art – Ateliér Regulus, 2005. 223 s. ISBN 80-239-5488-1.
7. POJMAN, L. P. – POJMAN, P. *Environmental ethics : readings in theory and application*.
6. vyd. Boston, Mass.: Wadsworth, 2012. 769 s. ISBN 978-0-538-45284-7.
8. DOBRÝ, J. a kol. *Úloha botanických a zoologických zahrad při ochraně a reintrodukcii ohro-
žených druhů*. Praha: Ministerstvo životního prostředí, 2006. 30 s. ISBN 80-7212-440-4.
9. KUHSE, H. – SINGER, P. *Bioethics : an anthology*. 2. vyd. Malden: Blackwell Publishing,
2006. 738 s. Blackwell Philosophy Anthologies. ISBN 1-4051-2948-4.
10. FOX, M. W. *Concepts in Ethology : Animal Behaviour and Bioethics*. Malabar: Krieger Pub-
lish Comp., 1998. 163 s. ISBN 1-57524-044-0.
11. VESELOVSKÝ, Z. *Etologie – Biologie chování zvířat*. Academia , 2005. 407 s. ISBN 80-200-
1331-8.

Datum zadání bakalářské práce: říjen 2014

Termín odevzdání bakalářské práce: duben 2016

Tereza Soukupová
Autorka práce

doc. Ing. Dr. Milada Štátná
Vedoucí práce

doc. Ing. Dr. Milada Štátná
Vedoucí ústavu

doc. Ing. Pavel Ryant, Ph.D.
Děkan AF MENDELU

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „**Práva zvířat a jejich etické souvislosti**“ vypracoval/a samostatně a veškeré použité prameny a informace uvádím v seznamu použité literatury. Souhlasím, aby moje práce byla zveřejněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách ve znění pozdějších předpisů a v souladu s platnou *Směrnicí o zveřejňování vysokoškolských závěrečných prací*.

Jsem si vědom/a, že se na moji práci vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., autorský zákon, a že Mendelova univerzita v Brně má právo na uzavření licenční smlouvy a užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona.

Dále se zavazuji, že před sepsáním licenční smlouvy o využití díla jinou osobou (subjektem) si vyžádám písemné stanovisko univerzity, že předmětná licenční smlouva není v rozporu s oprávněnými zájmy univerzity, a zavazuji se uhradit případný příspěvek na úhradu nákladů spojených se vznikem díla, a to až do jejich skutečné výše.

V Brně dne:.....

.....

podpis

Poděkování

Tímto bych ráda poděkovala vedoucí své bakalářské práce, doc. Ing. Dr. Miladě Šťastné, za poskytování odborných a cenných rad, a také za vstřícný přístup a rychlou odezvu při dotazech k této práci. Dále bych chtěla poděkovat panu Pavlu Hermanovi z AGRO družstva Petrovice a panu Bc. Vladimíru Pelajovi z farmy Pelaj za poskytnutí informací k této práci. V neposlední řadě bych chtěla poděkovat celé své rodině a svému příteli za jejich podporu, kterou mi projevovali po celou dobu studia.

ABSTRAKT

Tato bakalářská práce se zabývala problematikou práv zvířat v environmentálně-etickém pojetí se zaměřením na týrání zvířat. Cílem bylo zdokumentovat aktuální situaci zvířat včetně legislativního zajištění v České republice, Evropské unii a ve světě. V práci byla použita metoda srovnávací a byly hodnoceny výhody i nevýhody vybraných zařízení, kterými byly velkochov a malochov prasat. Z výsledků vyplývá, že situace zvířat v České republice je ve srovnání s dalšími státy standardní a legislativní zajištění je odpovídající. Dále bylo vyhodnoceno, že z etického pohledu je ke zvířatům přívetivější malochov, jelikož poskytuje více prostoru při ustájení a také citlivější přístup. I přesto je masový chov zvířat stále rostoucím trendem, proto je potřeba věnovat zvýšenou pozornost zejména zvířatům v těchto chovech.

Klíčová slova: práva zvířat, týrání, environmentální etika, legislativa, velkochov, farma

ABSTRACT

This bachelor thesis deals with the issue of animal rights in environmentally-ethical approach, focusing on animal cruelty. The aim was to document the current situation of the animals, including legislative support in the Czech Republic, the European Union and the world. The comparative method was used to evaluate advantages and disadvantages of selected facilities, especially private farm and pig farming cooperative. The results show that the situation of animal rights in the Czech Republic is adequate in comparison with other states regarding to standard and legislative security. It was also assessed that the private farm is more friendly to animals from an ethical point of view, as it provides more space in stabling and sensitive approach from keepers. Despite the mass animal husbandry is growing, it is necessary to pay close attention to the welfare.

Keywords: animal rights, cruelty, environmental ethic, legislation, factory farming, farm

Obsah

1	ÚVOD	9
2	CÍL PRÁCE	10
3	LITERÁRNÍ PŘEHLED	11
3.1	Pojem zvíře	11
3.2	Legislativa ve vztahu ke zvířatům	11
3.2.1	Česká Republika	12
3.2.2	Evropská unie	13
3.2.3	Svět	13
3.2.4	Zákon na ochranu zvířat proti týrání	14
3.3	Etika	15
3.3.1	Definice etiky	15
3.3.2	Environmentální etika	15
3.3.3	Etika ochrany zvířat	16
3.4	Historické vnímání zvířat	17
3.5	Týrání zvířat	19
3.5.1	Konkrétní příklad týrání zvířat	22
4	MATERIÁL A METODY	23
5	VÝSLEDKY	24
5.1	Popis chovu v AGRO družstvu Petrovice	24
5.2	Popis chovu na farmě Pelaj	27
5.3	Srovnání	29
5.4	Etický pohled	31
6	ZÁVĚR	32
7	PŘEHLED POUŽITÉ LITERATURY	33
8	PŘÍLOHY	36

1 ÚVOD

„Skutečná morální zkouška lidstva, zkouška, jež je základem všeho ostatního, je právě vztah k těm, kteří jsou odkázáni na naši milost - ke zvířatům. Na tomto poli lidstvo utrpělo úplnou porážku, tak velikou, že všechny ostatní prameny z ní.“

Milan Kundera

Lidstvo je od počátku svého vzniku spjata velmi pevnou vazbou se zvířaty. Tato vazba se v průběhu let ovšem měnila. Pro člověka bylo k přežití nesmírně důležité pochopit chování zvířat. Na samém počátku existence lidstva bylo zvíře považováno za pouhou kořist lovce. Jakmile člověk začal s obděláváním půdy, došlo k tomu, že si postupně některá volně žijící zvířata domestikoval. S rozvojem zemědělství byla zvířata využívána nejen jako zdroj potravy, ale i jako pracovní síla, která umožnila a usnadnila obdělávání větších polí. Postupem času člověk zjistil, že některá zvířata může používat i jako hlídače, například před jinými druhy zvířat. Jestliže si člověk ochočil zvíře, musel se o ně i náležitě starat. Pokud by mu zvíře neprosplávalo, nemohlo by mu být k užitku. Člověk tedy na sebe přenesl, v různém slova smyslu, zodpovědnost za domestikované zvíře. Avšak v žádném případě zde nemůžeme ještě hovořit o právech zvířat (Večerek, 1997).

V naší moderní společnosti stále převládá nadřazený postoj člověka vůči zvířatům. Zvířata jsou ve většině chápána jako pouhé zdroje nebo pracovní či výrobní nástroje. Tento postoj ke zvířatům ovšem do značné míry vyvrací fakt, že velké množství lidí zvířata chová pouze jako své domácí mazlíčky a také k nim tak přistupuje. Nicméně až téměř do 18. století byla zvířata považována za ty bytosti, které nedokážou cítit a nevyžadují tím pádem žádnou speciální ochranu. Během posledních dvou století se pohled člověka na zvířata postupně měnil. Moderní ochrana zvířat, která se objevila až v průběhu 20. století, je založena na konceptu, že zvířata jsou tvorové emociálně vyvinutí, a jsou schopni vnímat bolest a trpět, stejně jako člověk. Nyní můžeme začít hovořit o počátku vzniku tzv. práv zvířat.

Jako práva zvířat označujeme filosoficko-právní koncept, který zvířatům ukládá právní a etické nároky. V problematice práv zvířat je velmi výrazně zařazeno především týrání zvířat. Právy zvířat a otázkou týrání zvířat se budu ve své práci blíže zabírat.

2 CÍL PRÁCE

Cílem bakalářské práce na téma „Práva zvířat a jejich etické souvislosti“ bylo:

- zpracování literární rešerše týkající se problematiky práv zvířat z pohledu environmentální etiky se speciálním zaměřením na otázku týrání zvířat
- zdokumentovat aktuální situaci zvířat v environmentálně-etickém pojetí, včetně legislativního zajištění a jeho praktické aplikace v ČR, Evropské unii i ve světě
- identifikovat výhody a nevýhody vybraných zařízení (zoo, farmy, útulky apod.) z etického pohledu ve snaze poukázat na jejich rizika a přednosti, včetně dostupných příkladů
- vyhodnocení získaných informací, jejich analýza a formulace závěrů

3 LITERÁRNÍ PŘEHLED

3.1 Pojem zvíře

V této kapitole je uveden pojem „zvíře“ vymezený zákonem. Preambule zákona č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů říká: *„Zvířata jsou stejně jako člověk živými tvory, schopnými na různém stupni pociťovat bolest a utrpení, a zasluhují si proto pozornost, péči a ochranu ze strany člověka.“* Dále v § 3 písm. a) tohoto zákona je pojem „zvíře“ definován takto: *„Zvířetem se rozumí každý živý obratlovec, kromě člověka, nikoliv však plod nebo embryo.“*

Nový občanský zákoník České republiky taktéž vymezuje pojem „zvíře“. V § 494 se říká, že: *„Živé zvíře má zvláštní význam a hodnotu již jako smysly nadaný živý tvor. Živé zvíře není věcí a ustanovení o věcech se na živé zvíře použijí obdobně jen v rozsahu, ve kterém to neodporuje jeho povaze.“*

Obecně lze tedy říci, že zvířata jsou považována za živé bytosti, které jsou schopny citu a bolesti stejně jako člověk, a zasluhují proto určitou péči a ochranu ze strany člověka.

3.2 Legislativa ve vztahu ke zvířatům

Právní ochrana zvířat se obvykle dělí na přímou a nepřímou. Do skupiny přímé ochrany zvířat patří předpisy, jež definují, zakazují a postihují týrání zvířat. Do nepřímé ochrany zvířat patří předpisy, kterými se upravuje zacházení se zvířaty a postihuje jejich porušování, jestliže se nejedná přímo o týrání zvířat vymezené zvláštním zákonem (Večerek, 1997). Právní ochrana zvířat je založena na několika principech, mezi které patří (Tuháček a Jelínková, 2015):

- princip vysoké hodnoty
- princip péče
- princip snižování utrpení
- princip zákazu usmrcování bez zákonných důvodů
- princip respektování přirozených potřeb
- princip odpovědnosti chovatele
- princip kvalifikace a odbornosti

- princip subsidiarity využití zvířat
- princip transparentnosti

3.2.1 Česká Republika

Základním předpisem na poli přímé ochrany zvířat je v České republice zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů. Tento zákon byl mnohokrát novelizován, přičemž důležitý je zejména zákon č. 359/2012 Sb., který promítá požadavky příslušné evropské legislativy. Tento zákon vstoupil v účinnost dne 1. 1. 2013 a jeho úplné znění je: zákon č. 359/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 634/2004 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 166/1999 Sb., o veterinární péči a o změně některých souvisejících zákonů (veterinární zákon), ve znění pozdějších předpisů.

Dalším předpisem zasahujícím do ochrany zvířat je také zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, který považuje některé případy týrání zvířat za trestné činy a stanovuje za ně příslušné sankce. Jelikož ochrana zvířat zasahuje i do občanského odvětví práva je na místě zmínit také občanský zákoník. V rámci občanského zákoníku byla zvířata dlouhodobě považována za věci a nebyl na ně brán téměř žádný ohled. Avšak dne 1. 1. 2014 vešel v účinnost nový občanský zákoník (zákon č. 89/2012 Sb., ve znění pozdějších předpisů), který výslovně říká, že živé zvíře není věc (Bezouška a Piechowiczová, 2013).

Bezprostředně vztahujícími se předpisy k ochraně zvířat jsou např. veterinární zákon (zákon č. 166/1999 Sb., o veterinární péči a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů), zákon č. 449/2001 Sb., o myslivosti, ve znění pozdějších předpisů, a zákon o rybářství (zákon č. 99/2004 Sb., o rybníkářství, výkonu rybářského práva, rybářské strážní, ochraně mořských, rybolovných zdrojů a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů). Na ochraně zvířat se také velmi podílí zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů.

Jelikož je Česká Republika členem Evropské unie, musí být v rámci ochrany zvířat dodržována také nařízení EU. Dozor nad zdravím zvířat a nad tím, aby nebyla týrána, vykonává organizace zřízená na základě veterinárního zákona - Státní veterinární správa.

3.2.2 Evropská unie

Evropská unie má jednoznačně nejucelenější a nepokrokovější legislativu v rámci ochrany zvířat na světě. Předpisy EU se snaží dbát na šetrné zacházení se zvířaty a také na jejich welfare. V této kapitole bude uveden základní přehled předpisů EU v souvislosti s ochranou zvířat.

Závazky vztahující se k ochraně zvířat pro Společenství a členské státy stanovuje Protokol o ochraně a dobrých životních podmínkách zvířat, který byl přidán k Amsterodamské smlouvě (Prchalová, 2009).

Základním a velmi důležitým předpisem přímo platným ve všech členských státech Evropské unie je nařízení Rady (ES) č. 1/2005 o ochraně zvířat během přepravy a souvisejících činností a o změně směrnic 64/432/EHS a 93/119/ES a nařízení (ES) č. 1255/97. Tímto nařízením se stanovují podmínky k přepravě zvířat v souvislosti s hospodářskou činností v rámci EU a také požadavky na osoby, které se zvířaty zacházejí. Uvedené nařízení nerozlišuje, zda jde o jateční či plemenná zvířata. Jelikož je tento předpis velmi komplikovaný, jsou nadále zvířata přepravována i na velice dlouhé vzdálenosti.

Další uvedený předpis upravuje pravidla pro usmrcování zvířat a úkony s tím související, jedná se o nařízení Rady (ES) č. 1099/2009 o ochraně zvířat při usmrcování. Podmínky pro místa zastávky v EU stanovuje nařízení Rady (ES) č. 1255/97 o kritériích Společenství pro místa zastávek a o změně plánu cesty uvedeného v příloze směrnice 91/628/EHS. Tyto podmínky dále upravuje nařízení Rady (ES) č. 1040/2003, kterým se mění nařízení (ES) č. 1255/97, pokud jde o použití míst zastávek [8].

V rámci Evropské unie vznikla také soustava chráněných území Natura 2000. Soustava je spolutvořena všemi členskými státy EU. Vytvoření této soustavy stanovují tyto dva předpisy: směrnice 2009/147/EHS, o ochraně volně žijících ptáků a směrnice 92/43/EHS, o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin (Tuháček a Jelínková, 2015).

3.2.3 Svět

Ochranu zvířat má ve své legislativě zakotvenu velmi mnoho států po celém světě. V rámci OSN byly uzavřeny mnohé mezinárodní úmluvy spojené s ochranou zvířat,

jako je například Úmluva o mezinárodním obchodu s ohroženými druhy volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin (CITES) nebo Úmluva o biologické rozmanitosti (CBD). Existuje také mnoho vládních i nevládních organizací hájících práva zvířat, jako je například Humane Society v USA.

Primárním federálním zákonem týkající se péče o zvířata a jejich životní podmínky ve Spojených státech Amerických je Animal Welfare Act of 1996. Animal Welfare Act nezačleňuje do ochrany před nehumánním zacházením hospodářská zvířata a většinu pokusných zvířat. Na základě tohoto vyčlenění je s těmito zvířaty ve valné většině nepěkně zacházeno. V chovech nejsou téměř vůbec respektovány životní potřeby, a při přepravě na jatka a při porážce zvířata vyloženě trpí. Jednotlivé členské státy mají v ochraně zvířat samostatnou působnost, avšak jejich jednání se nesmí dostat do rozporu s federálními předpisy. Zamezení týrání zvířat je v legislativě USA zakomponováno v předpise Cruelty to Animals Acts in the United States (2001) a v Kanadě v předpise Animal Protection Laws of the USA & Canada (Third Edition) [9]. Jako příklad státu, který je na poli ochrany zvířat proti týrání zcela pasivní, může být uvedena Čína. V mnoha zemích existují také výjimky v závislosti na kultuře, kdy například ve Španělsku není nezákonná korida (býčí zápasy) či v některých asijských zemích kohoutí zápasy.

3.2.4 Zákon na ochranu zvířat proti týrání

Cílem tohoto zákona je šetrné zacházení se zvířaty a snaha je ochránit před týráním, poškozováním jejich zdraví nebo bezdůvodným usmrcováním prostřednictvím lidského chování bez rozdílu, zda jde o volně žijící zvířata či zvířata v lidské péči. Zákon na ochranu zvířat proti týrání pramení v myšlence, že zvířata jsou živými tvory, a je možné říci, že základní důvody pro vytvoření tohoto zákony byly etické (Prchalová, 2009).

Zákon na ochranu proti týrání zvířat pracuje v první řadě s pojmem zvíře, který byl již vymezen v kapitole č. 3.1. Zvířata jsou zde systematicky dělena na hospodářská, v zájmových chovech, volně žijící a pokusná. Na základě tohoto rozdělení jsou pro jednotlivé skupiny zvířat stanoveny zvláštní ochranné režimy. Z hlediska týrání zvířat je velice důležité, že se zde výslovně zakazuje týrání zvířat a všechny formy jeho propagace. Předpis obsahuje také přesně vymezení úkonů, které se považují za týrání zvířat (viz kapitola č. 3.5 Týrání zvířat). Najdeme zde i rčení, že zvíře nesmí být usmrceno bez

důvodu a stanovené důvody a podmínky k usmrcování plus povinnosti chovatele. V zákoně je také zařazena problematika veřejného vystupování zvířat. Ve třetí části předpisu je obsažena ochrana zvířat při přepravování a k tomu stanovené podmínky. Zákon rovněž stanovuje institucionální záruky, orgány ochrany zvířat v jejich působnosti a výkon dozoru v této oblasti.

K zákonu na ochranu zvířat proti týrání se vztahuje množství vyhlášek doplňujících tento předpis, mezi které patří například:

- vyhláška č. 411/2008 Sb., o stanovení druhů zvířat vyžadujících zvláštní péči, ve znění vyhlášky č. 205/2011 Sb.
- vyhláška č. 419/2012 Sb., o ochraně zvířat při usmrcování

3.3 Etika

3.3.1 Definice etiky

Etika je filosofická disciplína, která se zabývá morálkou a morálním jednáním lidí. Toto jednání hodnotí pomocí pojmů dobro a zlo. Etika se postupem času jako všechny disciplíny rozvíjela a vyvíjela a vznikala z ní další odvětví, jako je například environmentální etika a etika ochrany zvířat (Prchalová, 2009).

Etika jako filosofická disciplína neboli filosofická analýza morálky je zhruba stejně starou disciplínou jako její původce filosofie. Z tohoto důvodu se tyto dvě disciplíny značně prolínají. V obou nalezneme například abstraktnost, kardinální zaměření na člověka jako zdroje a nositele hodnot (antropocentrismus), spekulativnost nebo útěšnost. V Evropě má etika původ v antickém Řecku a jejími nejznámějšími představiteli jsou Sókrates, Platón a Aristoteles (Šmajs a kol., 2012).

3.3.2 Environmentální etika

Na etiku zasahující do tématu bakalářské práce je nahlíženo také z environmentálního hlediska. Jde o disciplínu etiky, která řeší vztah jedince k životnímu prostředí.

Environmentální etika se týká náboženství, ekonomiky, politiky, budoucnosti člověka na této planetě a také našeho zdraví. Zahrnuje problematiku rasy, třídy, pohlaví a globalizace. Je nenahraditelnou součástí našeho pojetí toho, co to znamená být člově-

kem a hlavně našeho vztahu k přírodě a technice. Jedná se o interdisciplinární obor, který je v centru zájmu všech obyvatel naší planety (Pojman a Pojman, 2012). Environmentální etika obvykle řeší témata, jako jsou: správa volně žijících zvířat, globální oteplování, odlesňování, ztráta biodiverzity, populační růst a někdy také zacházení s hospodářskými a laboratorními zvířaty. Člověk je v environmentálně-etickém pojetí chápán jako pachatel a zároveň i jako oběť poškozování životního prostředí (Sideris, 2003).

Environmentální etika v dnešní době vymezuje čtyři základní pohledy, které se ovšem vždy prolínají (Půbalová a Švejda, 2012):

- a) Antropocentrický pohled chápe člověka a jeho zájmy jako střed všeho. V environmentální rovině se zde již hovoří i o dlouholetém zájmu člověka o kvalitní životní prostředí. Tvoří základ myšlenky trvale udržitelného rozvoje.
- b) Teocentrický pohled považuje za střed všeho Boha. Tento pohled může vést až k rezignaci vůči environmentální problematice.
- c) Biocentrický pohled říká, že myšlenka lidstva o své vlastní nenahraditelnosti je nesprávná, a že je nutné brát ohled na život v jakýchkoliv formách. Tento pohled pramení v práci Alberta Schweitzera.
- d) Ekocentrický pohled dle Alda Leopolda říká, že vhodné chování je takové, jaké prospívá neporušenosti biotického společenství. Je tedy nutné zabývat se zájmem celku a nikoliv jednotlivce. Pouze ve výjimečných případech lze podřídit zájem celku zájmům jednotlivce.

3.3.3 Etika ochrany zvířat

Nejvýrazněji využitou etickou disciplínou v této práci je etika ochrany zvířat.

Etika ochrany zvířat řeší vztah člověka k ostatním živočichům, tedy ke zvířatům, a také to, jak bychom se k nim měli chovat. Tato etika bývá chápána jako součást environmentální etiky. Existují ovšem lidé, kteří tvrdí, že hlubší podstata naší povinnosti ochrany vůči zvířatům je nesrovnatelná s povinností ochrany např. vůči rostlinám, a proto by etika ochrany zvířat měla mít své vlastní místo na poli obecné etiky (Chlumská, 2006).

V následujícím odstavci bude stručně nastíněn vývoj etiky ochrany zvířat a zmíněny některé výrazné filosofické osobnosti.

Již ve starověku se někteří filosofové zabývali vztahem ke zvířatům. Starořecký filosof a matematik Pythagoras prosazoval vlídné zacházení se zvířaty. Naproti tomu Aristoteles hlásal názor, že zvířata byla stvořena pro člověka a mají mu tedy sloužit. Ve středověku převládal vliv filosofa Tomáše Akvinského, který zastával silně antropocentrický názor. Akvinského vliv přetrvával v Evropě až téměř do 20. století (Prchalová, 2009). Odlišný názor měl sv. František z Assisi, ten hlásal lásku a ohleduplnost ke všem živým tvorům. Velmi smutným obdobím pro zvířata lze označit 17. století. Filosof a matematik René Descartes přirovnával zvířata k pohyblivým strojům, které nemají žádné vědomí ani duši. V 18. století začali tehdejší myslitelé zahrnovat otázku zvířat do oblasti etiky. Byl to především Jeremy Bentham se svou tezí: „Otázka není, zda mohou uvažovat nebo zda mohou mluvit, ale zda mohou trpět“ a Henry Salt se svou knihou Práva zvířat. V současnosti jsou na poli etiky ochrany zvířat nejvýznamnější filosofové Peter Singer a Tom Regan, kteří trvají na tom, že zvířata mají svá práva [2].

Dnešní etika zvířat říká, že bychom měli respektovat jejich životní potřeby, a že bychom měli být ve svém chování vůči nim ohleduplní. Paradoxem ovšem je, že nikdy dřív nebyla zvířata z komerčních důvodů chována tak masovým a bezohledným způsobem, který nerespektuje jejich přirozené potřeby a podmínky, jako je tomu dnes. Problémem je, že morální hodnoty jsou odsouvány za ekonomické nároky (Prchalová, 2009).

3.4 Historické vnímání zvířat

V celé lidské historii vztah člověka ke zvířeti kolísá mezi dvěma protikladnými rovinnami, z čehož jedna je pozitivní a druhá negativní. Pozitivní rovinu nalezneme především u prastarých lidských kultur, kdy lidé zvířata stavěli téměř do role bohů a uctívali je. U lidských kmenů žijících v pralesech Nové Guineje a Jižní Ameriky, v polopouštích Austrálie nebo v Indii se toto chování vůči zvířatům v určité míře objevuje do dnes. Avšak dnešní civilizovaní příslušníci stejného druhu pro ně bohužel nemají pochopení. Negativní rovinou pohledu na zvířata můžeme nazvat to, že dnešní člověk moudrý chápe zvířata ve velké míře jako zboží, které potřebuje ke své existenci [3].

Jediné období, kdy bylo postavení zvířat na stejné úrovni jako postavení člověka, byl pravěk. Člověk o své přežití musel tvrdě usilovat a soupeřit s ostatními živočišnými druhy. Zvířata pro člověka na jedné straně znamenala nesmírně důležitý zdroj potravy, ale na druhé straně také obrovské nebezpečí. Dle mnoha historiků právě v tomto prameni potřeba podrobit si a ovládnout okolní svět. Velkým mezníkem byl počátek domestikace zvířat, ta je pro lidstvo chápána jako velký posun, zároveň však v ní můžeme vidět vzor pro využívání jiných živočichů. Dle Koháka je domestikace dokonce modelem pro veškerý útlak nejen zvířat, ale i člověka (Chlumská, 2006).

Obrovský vliv na vztah člověka a zvířete mělo také náboženské vyznání. Židovsko-křesťanská tradice významně formovala náš vztah k ostatním živočichům. Přestože Bible nepodává přesný výklad vztahu člověka se zvířaty, najdeme ve Starém zákoně náznaky sounáležitosti se zvířaty. Kromě sounáležitosti zde najdeme také pasáž, ve které Bůh říká, že člověk má panovat všemu živému, a to se pro křesťany nakonec stalo klíčovým. Křesťanství poukázalo na odlišnost člověka a zvířete a zařadilo zvířata do kategorie bytostí, které jsou člověku podřízeny. Stejně tak v Římském právním řádu mělo zvíře pouze význam věci, a toto právní ukotvení se udrželo téměř do současnosti (Chlumská, 2006). Dle Singera (2001) má vztah člověka se zvířaty také prameny ve starověkém Řecku a v judaismu, přičemž tyto dva směry shrnulo křesťanství. Dle Bible Bůh stvořil člověka k obrazu svému. Což dává lidstvu mimořádné postavení v celém vesmíru a přesvědčení, že člověk je vrcholným stádiem všech bytostí. Zároveň se však v Bibli nachází názor, že první lidé žili z bylin a ovoce a byli tedy vegetariáni.

Ve středověku byla zvířata jednoznačně považována za níže postavené bytosti. Lidé s nimi sice žili v těsné blízkosti, dávali jim jména a očekávali od nich porozumění, avšak současně je podobně jako šlechta své poddané nelítostně využívali. Zacházení se zvířaty se v té době velmi podobalo zacházení člověka s člověkem. Ve středověku jednoduše byla krutost na denním pořádku (Kohák, 2000). Avšak dle Komárka (2008) středověká Evropa považovala zvířata za subjekty práva s odpovědností a právem. Ve středověku proběhly proti zvířatům soudní procesy, a to například proti zvířeti, které zabilo člověka. Tyto soudy probíhaly s veškerými formálními záležitostmi.

Novověk staví zvíře do role suroviny a upouští tak zcela od pojetí zvířete jako bližního tvora. To si vynutilo naprosté odlišení člověka od zvířete. S rozvojem novodobého otrokářství tedy nebyl otrok chápán jako člověk s nižším postavením, ale byl postaven na stejnou úroveň jako užitkové zvíře, které bylo jen něčím majetkem. V tomto se utuži-

la velmi prosazovaná představa, že zvíře je pouze hmotný organismus či stroj (Kohák, 2000). Určitý zlom přichází až s pokusy na zvířatech, které ukázaly fyziologickou podobu s člověkem. Lidé tak postupně přicházeli k názoru, že zvířata mohou prožívat bolest a zaslouží si, aby na ně byl brán ohled. Avšak teprve v 19. století vznikly první zákony, které měly vylepšit situaci zvířat (Singer, 2001). Stále však nelze říci, že by pro zvířata nastalo lepší období. S rozmachem průmyslu a zemědělství jsou zvířata lidmi stále více vnímána jako surovina či pracovní nástroj. Ve 20. století došlo k rozkvětu velkochovu a hospodářská zvířata jsou od té doby chována ve stále se zvyšujících počtech na co nejmenším prostoru. Což má za následek strádání zvířat, jelikož ignoruje jejich přirozené potřeby. Nutno podotknout, že tento masový chov a přístup ke zvířatům nemá v historii obdoby (Chlumská, 2006). V dnešní moderní době můžeme tedy na jedné straně vidět masové využívání zvířat a na druhé straně ochranu zvířat. Ochrana zvířat je dnes již velice rozvinutý obor a dostává se stále více do podvědomí obyvatel této planety. Avšak bohužel situace zvířat stále není ani v současnosti ideální.

3.5 Týrání zvířat

Za týrání zvířat můžeme obecně považovat lidskou činnost, při které je nevědomě či vědomě ubližováno zvířeti, je poškozeno jeho zdraví, psychika, podmínky pro život a spousta dalšího.

Týrání zvířat je celosvětový problém a v lidské civilizaci se objevuje již po tisíciletí. Avšak dodnes nebyla pro týrání zvířat stanovena jednotná definice. Profesor Frank Ascione definoval týrání jako pocitově lhostejnou reakci či potěšení z bolesti a utrpení druhých. Krutost ke zvířatům nazval společensky nepřijatelným chováním, které způsobuje úmyslnou a zbytečnou bolest, utrpení, zanedbávání, fyzické, psychické a sexuální strádání, nebo v krajním případě i smrt zvířete. Jiní definují týrání jako úmyslné zranění, způsobení bolesti a škody na mimolidské bytosti, tedy zvířeti. K definicím bylo dodáno, že hlavním impulsem k týrání je pachatelovo potěšení z pohledu na bolest, kterou působí (Tiplady, 2013).

Důležitým aspektem k pochopení týrání zvířat je také otázka: „Z jakého důvodu lidé ubližují zvířatům?“. Na tuto otázku existuje široká škála odpovědí. Kellert a Felthous (1985) významně přispěli k vytvoření přesných definic pojmu týrání zvířat a popsali

devět nejčastějších motivů, které k němu vedou. Motivy jsou uvedeny následovně (Merz-Perez a M. Heide, 2003):

1. touha ovládat zvíře
2. touha pomstít se zvířeti
3. uspokojení předsudků vůči druhu či plemeni
4. vyjádření agrese prostřednictvím zvířete
5. zdůraznění vlastní agresivity
6. šokování lidí pro pobavení
7. odplata jiné osobě
8. nahrazení nepřátelství vůči člověku nepřátelstvím ke zvířeti
9. blíže neurčený sadismus

Těchto devět motivů poskytlo koncepční základ pro další výzkum, definování a upřesnění zákonů týkajících se problematiky týrání zvířat. Dle Čírtkové (2008) prozatím o motivech vedoucích k týrání zvířat chybí experimentální důkazy. Jedna z teorií staví na první pozici sexuální motiv, motiv prosazení moci a také rozličné poruchy osobnosti zahrnující sexuální odlišnosti, jako je například zoofilie. Jiní vysvětlují týrání zvířat jako určitou formu vandalismu bez sexuálního podnětu. Bezbrannost a snadná dosažitelnost staví zvířata do pozice lehce dostupného cíle k uspokojení pachatelových potřeb, kterou může být touha zviditelnit se ve svém okolí. Ovšem lze říci, že pachatelovo rozpoložení nemá pro trpící zvířata téměř žádný význam.

Týrání zvířat se dělí na fyzické a psychické. Fyzické neboli tělesné týrání může být aktivní (včetně napadání či zmrzačení zvířete) nebo pasivní (například hladovění). Psychické týrání lze klasifikovat stejným způsobem jako fyzické. Aktivní psychické týrání zahrnuje zastrasování a pasivní například ztrátu lásky ke zvířeti (Tiplady, 2013).

Dle společnosti Ontario SPCA, která se zabývá vyšetřováním případů týrání zvířat a péčí o ně, spadá týrání zvířat do dvou kategorií, kterými jsou zanedbávání a úmyslné týrání. Zanedbáváním může být neposkytnutí odpovídajícího množství potravy a vody, přístřeší nebo potřebnou péči. Konkrétní případy zanedbávání zvířat jsou: hladovění, dehydratace, parazitární onemocnění, nedostatečné přístřeší a také chybějící veterinární péče v případech, kdy ji zvíře nezbytně potřebuje [4].

Za týrání zvířat může tedy být považován jakýkoli čin, který způsobuje zbytečnou nebo nepřiměřenou újmu zvířete. Téměř všechny zákony na světě na ochranu zvířat

obsahují konkrétní příklady týrání, které mohou být: mučení nebo bití, omezení a přeprava nevhodným způsobem, zabití nehumánním způsobem, neposkytnutí adekvátní potravy a vody, neléčení nemoci či úrazu a chov v nevhodných životních podmínkách [5].

V České republice je týrání zvířat nejpřesněji vymezeno v § 4 zákona č. 246/1992 Sb. na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů. Za týrání zvířat se dle tohoto zákona považuje například (Lexikon právní úpravy, 2009):

- nutit zvíře k výkonům, které neodpovídají jeho stavu a schopnostem
- podrobit zvíře výcviku či veřejnému vystoupení, které je pro toto zvíře bolestivé
- z jiných než zdravotních důvodů omezovat výživu a napájení zvířete
- vydat slabé, nevléčitelně nemocné zvíře k jinému účelu než bezbolestnému a urgentnímu usmrcení
- podávat zvířeti dopingové nebo jiné látky, které mohou poškodit organismus s cílem změnit jeho výkon či vzhled
- cvičit zvíře na jiném živém zvířeti, pokud se nejedná o výjimku
- podrobit zvíře chirurgickým zákrokům, které by vedly ke změně vzhledu nebo jiných vlastností zvířete
- používání bolest vyvolávajících pomůcek tak, že působí zjevná poranění nebo dlouhodobé změny činnosti orgánových soustav zvířat
- podávat zvířeti veterinární přípravky a léčiva bez souhlasu veterinárního lékaře
- vystavovat zvíře bezdůvodně nepřiměřenému působení stresových vlivů
- chov v nevhodných podmínkách
- přepravovat, popohánět a zacházet se zvířetem tak, že je mu způsobena nepřiměřená bolest
- překrmovat a krmit zvíře s použitím násilí
- vyhnat nebo opustit zvíře s úmyslem se ho zbavit
- jiné chování, které způsobuje utrpení zvířete

Tento přehled není úplný, jelikož uvedení všech bodů v celém jejich znění vymezených zákonem by bylo velmi obsáhlé.

Týrání zvířat je nejen v dnešní společnosti velmi rozvinutý trend a těchto případů bohužel každým rokem přibývá, což může být způsobeno také navýšením počtu kontrol

státní veterinární správy. Díky těmto kontrolám dochází k odhalení většího počtu případů týrání zvířat či zvířete. Chápání pojmu týrání zvířat je v různých zemích odlišné. To, co je v některém státě považováno za týrání, může být jinde chápáno jako zcela normální chování. Obrovský vliv má také náboženské vyznání a kultura v dané zemi. Existuje značné množství rituálních obřadů, při kterých dochází k obětování zvířete, mnohdy pro civilizovaného člověka pohoršujícím způsobem, který bychom označili za případ týrání zvířat. Samostatnou kapitolou by pak mohly být muslimské *halal* porážky.

3.5.1 Konkrétní příklad týrání zvířat

Pro znázornění bude v této kapitole uveden konkrétní příklad týrání zvířat, ke kterému došlo v České Republice v roce 2015. Jedná se o případ brutálního utýrání jezdeckého koně, k němuž došlo v obci Kravaře blízko České Lípy.

Tento čin se odehrál na soukromé pastvině v noci z 29. na 30. května 2015, kterou kůň obýval. Dle Policie ČR pachatel použil jako lákadlo suchý rohlík a ihned poté, co k sobě koně přilákal, mu uvázal kolem krku pevnou smyčku, což mělo za následek rdoušení a škrcení. Následovně pachatel koni podřízl hrdlo. Bezprostředně poté koni zarazil do řitního otvoru dřevěnou tyč a začal z něj stahovat kůži a také odřezávat kusy masa. Jelikož podříznutí hrdla nevede k okamžité smrti, bylo zvíře během této činnosti stále naživu [6]. Tento případ byl velmi silně medializován a diskutován. Pachatelem byl 23letý muž, který byl obviněn z přečinu týrání zvířat. Muž se přiznal, že koně utýral úmyslně, ale nedokázal vysvětlit důvody, které ho k tomu vedly [7]. Z mého hlediska může hrát roli také fakt, že pachatel stejného koně na stejné pastvině již v minulosti navštívil. Dále bylo zjištěno, že se již dříve na této pastvině odehrály podobné útoky. V jednom z nich došlo k omotání lana kolem krku a nohy jednoho z koní tak, že se mu lano zařezávalo do kůže. V druhém případě někdo koni způsobil hluboké řezné rány na noze.

Popisovaný případ je z etického i mého pohledu obzvláště surovým příkladem, ale bohužel i k takovým dochází. Odřezávat ze zvířete kusy masa v době, kdy zvíře ještě není zcela po smrti, může pouze psychicky nemocný člověk. Bohužel zvířata jsou pro lidi velmi dostupnými objekty pro vybití své potřeby, což je jedním z hlavních důvodů, proč je lidé trýzní. Dalším důvodem je podle mne také vidina nízké sazby trestu a psychologické zdraví pachatele.

4 MATERIÁL A METODY

V této práci byla použita metoda komparativní neboli srovnávací. Tato metoda je založena na porovnávání údajů získaných minimálně ze dvou zdrojů.

Prostřednictvím této metody lze vyvodit závěry, které se týkají vlastností procesů nebo objektů. Komparativní metoda je základní metodou hodnocení. Srovnávání můžeme využít při získávání poznatků i při jejich konečném zpracování [1].

Při komparaci se nestanovuje hypotéza předem. Nejprve se musí posbírat údaje, následně se přetřídí a nakonec se hledají rozdílné a společné prvky. Pomocí těchto prvků se vyvodí výsledky (Gavora, 2000).

5 VÝSLEDKY

Aktuální situace zvířat v České republice byla srovnána mezi dvěma vybranými zařízeními, kterými jsou AGRO družstvo Petrovice a (rodinná) farma Pelaj, přičemž v obou případech se jedná o zemědělské podniky. Pro účely této práce je důležitý chov hospodářských zvířat, konkrétně prasat, kterým se oba podniky zabývají. V následujících kapitolách budou oba chovy rozebrány a srovnány.

5.1 Popis chovu v AGRO družstvu Petrovice

Prvním vybraným zařízením je AGRO družstvo Petrovice, jehož hlavní středisko se nachází v jihomoravském kraji v obci Petrovice u Moravského Krumlova. Družstvo hospodaří na 900 ha půdy a zabývá se rostlinnou i živočišnou výrobou, přičemž rostlinná výroba zaujímá 60% a živočišná 40% celkové produkce. Živočišná výroba je zde plně soustředěna na chov prasat a střediska chovu se nacházejí v Petrovicích, Lesonicích a v Kadově. Všechny tyto pobočky jsou součástí AGRO družstva Petrovice. Hlavním záměrem je produkce chovných a plemenných zvířat a výroba osiv. Podnik má celkově 28 zaměstnanců, z toho 12 pracuje v živočišné části a budovy, ve kterých jsou prasata ustájena, dozorují dva hlídači.

AGRO družstvo Petrovice chová zhruba 320 prasnic, 1600 selat v předvýkrmu, 800 prasat ve výkrmu v Lesonicích a ve středisku Kadov se nachází dalších 350 chovných prasniček. Celková roční produkce družstva činí cca 6500 selat. V celém areálu nejsou dispozice k oddělenému chovu pohlaví, tudíž jsou samci a samice pohromadě.

Jelikož si tento podnik sám vychovává i malá selátka, nachází se zde nově zrekonstruovaná porodna. Porodna má kapacitu 50 prasnic, z toho 20 je březích. Celá skupina 20 prasnic je zapuštěna během dvou dní, díky čemu se dá lépe ohlídat porod a všechna selata jsou zhruba stejně stará a velká. V první polovině budovy jsou březí prasnice ustájeny v boxech s betonovou podlahou, která se přistýlá hoblinami. Ve druhé polovině se nachází vlastní porodna s plastovou celoroštovou podlahou. Jde o vyhřívané podložky, pod kterými jsou vany. Prasnice jsou ustájeny v klecích, aby nedocházelo k zalehávání selat. Ve stáji je teplota řízená automaticky (oproti staré porodně), dále zde funguje klimatizace a ventilace k udržení optimálních podmínek.

Selata jsou od matky odstavována 26. den po narození a putují do předvýkrmu číslo jedna. Zde jsou tři sekce a v každé jsou čtyři kotce s kapacitou 60 kusů. Ustájení je celoroštové. Úklid kejdy se provádí pomocí mechanické lopaty dvakrát denně. Menší, zranění či jinak negativní jedinci jsou odstavěni do speciálního boxu. Teplota vzduchu je řízená zpočátku na 27°C a postupně se snižuje na 24°C. Vytápění se realizuje tím způsobem, že do místnosti je stropem vháněn přehřátý vzduch z chodby a dochází tak k jeho rovnoměrnému rozložení bez horkých proudů. Každá sekce je odvětrávána dvěma ventilátory. Selata jsou v prvním týdnu krmena medikovanou směsí, která se ručně sype do koryt. Krmivo a voda jsou selatům přístupny po celý den.

Jakmile selata dosáhnou hmotnosti 17 kg, jsou přemístěna do předvýkrmu číslo dva. Selata s hmotností do 25 kg se prodávají ostatním zemědělcům, a ta která se neprodají, jsou zde až do hmotnosti 35-40 kg. Kapacita předvýkrmu číslo dva je 1440 selat od odstavu do váhy cca 20 kg nebo 720 ks do váhy 50 kg. Jsou zde čtyři sekce, kdy v každé sekci je 16 chlivů po 15 selatech o váze do 40 kg nebo po 30 selatech do hmotnosti 25 kg. Velikost jednoho boxu je přibližně 3 x 2,5 m (7,5 m²) Selata jsou ustájena na pevné betonové podlaze s přistýláním hoblinami a dvakrát denně se provádí ruční shrnování kejdy. Krmivo se automaticky dosypává do koryt pomocí čidel. Vždy po zkrmení se čidlo spustí a krmení se dosype a je tak dostupné celodenně, stejně tak i voda.

Poslední fází chovu prasat je samotný výkrm. Hala, kde jsou prasata ve výkrmu ustájena, se nenachází v Petrovicích, ale v sousední obci Lesonice. V této hale jsou dvě velikosti kotců. V pravé polovině budovy je osm boxů pro 70 prasat a v levé polovině se nachází osm boxů pro 30 prasat. Velikost boxu pro 70 kusů je 10 x 8 m (80 m²) a pro 30 kusů 5 x 8 m (40 m²). Podlaha je zde pevná a kejda se dvakrát denně ručně shrnuje do drážky. Systém krmení je plně automatický pomocí systému Schauer, kdy se po každém krmení propláchne potrubí vodou, takže do koryt jde vždy čistá potrava. Ke krmení dochází pětkrát denně a to v 5 h, 8 h, 13 h, 17 h a 18 h. Krmivo je tekuté s 25 % sušiny směsí a zbylých 75 % tvoří voda. Ke krmení se používají dvě receptury A2 a A3. Menší kusy do 70 kg jsou krmeny směsí A2 a větší kusy směsí A3, kdy se nejprve nakrmí menší a až poté větší prasata. Odvětrávání je zde zajištěno čtyřmi bočními elektrickými ventilátory, okny a 11 střešními průduchy. O prasata ve výkrmu pečuje jeden zaměstnanec, který má své bydliště přímo v Lesonicích a může tedy k prasatům kdykoliv přijít. Prasata, po vykrmení na požadovanou hmotnost, odcházejí na jatky. Z kotců pro 70 kusů je vždy vybrána polovina a zbytek se přesouvá na dalších 14 dní do menších kotců.

V téměř celém chovu se přes den nesvítí umělými světly, ale jako osvětlení slouží pouze denní světlo, které do stájí proniká pomocí oken. Výjimkou jsou březí prasnice, kterým se přisvětluje na 160 luxů zářivkami. Na porodně jsou přes noc rozsvícené středové zářivky, díky kterým vzniká pološero. V ostatních fázích chovu se přisvětluje pouze při krmení nebo brzy ráno kvůli práci ošetřovatelů. Systém odvětrávání je ve všech fázích založen na vysávání vzduchu ven ze stájí. Problémy s koncentrací plynů se zde nevyskytují a zatížení čpavkem (NH_3) je nízké. Družstvo má také zpracovány zásady správné zemědělské praxe.

Veškeré krmné směsi jsou míchány přímo v družstvu pomocí mícháren, kterou zde mají již 13 let. Obilniny (pšenice, ječmen), hrách a kukuřice jsou vypěstovány taktéž agrodružstvem a dokupuje se pouze sója. Dále se dokupují komponenty od české společnosti Tekro, s. r. o. a německé spol. SANO, s. r. o. Družstvo má vlastní zdroj vody, kterým je studna, a veškerá voda je upravená, filtrovaná a desinfikovaná. Zvířata jsou napájena z automatických napáječek. Veškerá vyprodukovaná kejda je odváděna do centrální jímky ve středisku Petrovice, kde je možné její uložení na 10 měsíců. Hnůj je uložen na centrální hnojiště taktéž v Petrovicích a oba produkty se následně používají k přihnojování plodin na poli.

Veterinární dozor a péči zde zajišťuje MVDr. Stanislav Mikulášek, který dochází třikrát měsíčně na konzultace, při kterých provádí odčervení selat a také prohlídky stájí. V případech potřeby je k dispozici na zavolání. Všechna prasata jsou odčervena a očkována proti škále různých onemocnění, jako je například červenka nebo sypavka. Kastrace a vakcinace provádí veterinární technik Vít Čepera. Zdravotní stav prasat v tomto chovu narušuje v současné době bakterie *Mycoplasma*, která je původcem respiračního onemocnění enzootické pneumonie. Opatřením proti této nemoci je podstavová medicína, zvýšená ventilace a odklizení kejdy. Díky těmto opatřením se daří působení bakterie snižovat. Největší problém se vyskytuje při ustájení na roštích a v zimním období, kdy není možné větrání v dostatečné intenzitě. Součástí udržení dobrého zdravotního stavu je také desinfekce, která se provádí před každým naskladněním nových prasat. Podlahy ve stájích jsou shrnovány a následuje zapěnění. Je zde užíván systém dvojité desinfekce, která spočívá v střídání kyselin a zásad, tak aby byly zničeny G^+ i G^- bakterie. Dále se provádí taktéž deratizace. V chovu přirozeně dochází k úhynům prasat, přičemž v předvýkrmu se pohybují od 4 do 6 % a ve výkrmu do 1,5 % celkového počtu zvířat. Největší úhyny jsou v předvýkrmu číslo jedna bezprostředně po odstavení selat

od matky. Uhynulá zvířata jsou uložena do kafilerního boxu a sběr je prováděn asanačním ústavem Medlov.

Prasata z popisovaného chovu jsou dodávány na JATKA Borotice s. r. o. Přepravu prasat si jatka zajišťují sama, a to ve vozech pro 50 kusů prasat.

Veškeré informace o AGRO družstvu Petrovice poskytl místopředseda a hlavní zootechnik družstva pan Pavel Herman.

5.2 Popis chovu na farmě Pelaj

Druhým vybraným zařízením je (rodinná) farma Pelaj. Jedná se o samostatné podnikání pana Bc. Vladimíra Pelaje, který také poskytl informace k této kapitole. Jediným vlastníkem farmy je pan Pelaj, ale s nejtěžšími pracemi mu velmi pomáhají prarodiče a otec, od kterého jeho syn farmu převzal. Farma nemá v současné době žádného zaměstnance. Z toho důvodu lze farmu označit za rodinnou. Farma se zabývá rostlinnou a živočišnou výrobou, přičemž větší část produkce zaujímá živočišná. Rostlinná výroba je situována na katastrálním území obce Vémyslice na ploše 8 ha orné půdy a živočišná v obci Dolní Dubňany. Živočišná část výroby je na této farmě tvořena výhradně chovem prasat a to od roku 2011. V roce 2011 si pan Pelaj pronajal několik let nevyužívaný objekt pro výkrm prasat v obci Dolní Dubňany, ve kterém jsou stále umístěny dodnes. Součástí objektu je také sklad obilovin, sila, míchárna krmiv a stáj pro tři koně. Z důvodu nedostatku prostorových a časových dispozic k vlastní produkci selat, musí farma Pelaj selata o hmotnosti cca 25 kg nakupovat. Jediným podnikem, od kterého farma Pelaj selata kupuje, je AGRO družstvo Petrovice. Jedná se tak o tzv. otevřený obrat stáda. Farma Pelaj se tedy věnuje pouze vlastnímu výkrmu prasat. Kapacita výkrmny činí 780 vyprodukovaných prasat za jeden rok. Výkrm probíhá v turnusech, kdy se každý měsíc nakoupí 65 selat a jedenkrát za tři týdny se 40 prasat prodá. Téměř všechna prasata jsou prodána na jatka, jelikož o maloprodej není ze strany zákazníků přílišný zájem.

Jak již bylo řečeno, farma se soustředí pouze na samotný výkrm prasat. Prasata jsou ustájena v budově, která již v minulosti jako výkrmna prasat sloužila, i přesto musela farma Pelaj provést určité úpravy a opravy tohoto objektu. Výkrm probíhá ve čtyřech sekcích a prasata projdou všemi sekcemi. Jednou za měsíc se všechna prasata posunou o sekci výše, aby bylo možné ustájit nová selata. První dvě sekce jsou takřka samostatnými místnostmi a s jejich velikostí jsem nebyla obeznámena. Poslední dvě sekce 3a a

3b jsou každá rozdělena na čtyři kotce, mezi kterými mohou zvířata v jedné sekci většinu času procházet. Velikost jednoho kotce je 8 x 8 m (64 m²) a v každém je ustájeno vždy maximálně 20 prasat. Farma praktikuje technologii chovu na hluboké podestýlce, která spočívá v tom, že prasata jsou ustájena na vrstvě slámy. V létě se jedenkrát a v zimě dvakrát týdně podestýlá, což znamená, že se na starou vrstvu navrství nová vrstva slámy. Přibližně po třech měsících se podestýlka kompletně vyveze na polní hnojiště a vytvoří se nová. V každé sekci chovu je vytvořen sanitní box, do kterého jsou umísťovány slabší nebo poraněné kusy, aby nemohly být ostatními šikanovány. Rodinný příslušník navíc stáje třikrát denně prochází a kontroluje.

Farma používá ke krmení prasat suché krmivo připravované ve vlastní míchárně směsí. Krmí se směsí A1, A2 a A3. Zhruba 20 % vlastní spotřeby ječmene a pšenice je farma schopna si sama vyprodukovat, ale zbylých 80 % plus veškerá potřebná sója musí být dokoupeno. Komponenty farma dokupuje od německé společnosti SANO, s. r. o. Krmná směs je umístěna v nádobách opatřených čidly. Kdykoli během krmení dojde k poklesu směsi pod určitou mez, čidlo se spustí a krmení se doplní. Tento systém krmení se nazývá adlibitní neboli celodenní. Voda je prasatům taktéž dostupná po celý den prostřednictvím kolíkových napáječek.

Od 6 h ráno a dále pak od 20 h večer se prasatům přisvětluje umělým světlem, ale během dne do stájí pouze proniká okny denní světlo. Teplota ve stájích není řízená a během roku tak dochází k velkým teplotním výkyvům, kdy v zimě je ve stájích i méně než 10 °C a v létě někdy téměř 30 °C. Odvětrávání je zajištěno ventilátory, přičemž vzduch se přivádí stropem na jedné straně a na druhé odchází.

Zdravotní péči zajišťuje opět MVDr. Stanislav Mikulášek, který k prasatům přijíždí v případě potřeby. V tomto chovu nejsou nemoci prasat problémem, díky níže zmíněným opatřením. Systém hluboké podestýlky způsoboval na farmě v minulosti zdravotní problémy, a to poškození plic prasat, jelikož docházelo ke zvýšení koncentrace čpavku (NH₃) ve vzduchu. Tento problém se z velké části podařilo vyřešit díky chemicko-biologické látce, kterou se upravuje podestýlka. Látka zajišťuje kvalitu podestýlky, která díky ní pomaleji podléhá hnilobným procesům a produkuje méně čpavku. Úprava podestýlky pomocí této látky není pro prasata nijak škodlivá, naopak se za dobu používání jejich zdravotní stav výrazně zlepšil. I přesto se vyskytují úhyny a to v průměrné výši cca do 3 % celkového počtu. Uhynulé kusy odváží asanační ústav Medlov. Po kaž-

dém vyskladnění prasat zůstává stáj tři až pět dní prázdná a provádí se desinfekce a deratizace.

Dovoz selat na farmu zajišťuje AGRO družstvo Petrovice. Selata jsou převážena dle názoru pana Pelaje za příznivých podmínek a navíc vzdálenost, kterou musí absolvovat, není tak dlouhá. Vykrmená prasata jsou dodávána na jatka do Tišnova a do Ivančic. Převozy si jatka zařizují sama ve vozech pro 40 kusů prasat. Naskladnění prasat do vozů provádí pan Pelaj s rodinou a snaží se o co nejcitlivější realizaci bez používání elektrických prostředků a tyčí. Oproti tomu podmínky po naskladnění do vozu jsou pro prasata velmi nepříznivé, protože se jich do malého prostoru musí vejít co nejvíce a v letních měsících je zde velmi vysoká teplota vzduchu. Přes léto dochází k převozu prasat cca ve 4 h ráno, aby se zamezilo přehřátí zvířat.

Celkově se na farmě snaží o citlivé zacházení se zvířaty. Najdeme zde i prvky k možnému zabavení prasat, jako jsou řetězy a pneumatiky ke hraní a podestýlka k vrátání.

5.3 Srovnání

Největším rozdílem vybraných podniků je jejich velikost. Zatímco v případě AGRO družstva Petrovice se jedná o velkochov s roční produkcí prasat cca 6500 ks, v případě farmy Pelaj o malochov s produkcí 780 ks / rok. V Petrovicích je tedy ve výkrmu 800 prasat a na farmě Pelaj zhruba 260. Dále je třeba zdůraznit, že v Petrovicích si prasata vychovávají sami od narození, ale pan Pelaj odtud nakupuje již odrostlá selata o hmotnosti cca 25 kg. Oba chovy tedy mají společnou pouze konečnou fázi chovu, kterou je výkrm. Z tohoto důvodu bude nadále v této kapitole srovnáván pouze výkrm a na jiné fáze chovu již nebude brán zřetel.

Velikost kotců a tedy i relativní prostor pro jedno prase se v obou podnicích liší. AGRO družstvo Petrovice má velikosti výběhů 40 m² pro 30 prasat a 80 m² pro 70 prasat, což je zhruba 1,3 m² pro jedno prase a v druhém případě 1,1 m² pro jedno prase. Zatímco farma Pelaj poskytuje relativní prostor 3,2 m² pro jeden kus, jelikož velikost kotce je 64 m² a je v něm ustájeno 20 prasat. Z porovnání je tedy zřejmé, že v tomto ohledu je farma Pelaj pro chovaná zvířata přívětivější. Dalším rozdílem je technologie ustájení. V Petrovicích jsou prasata ustájena na pevné podlaze a na farmě Pelaj na hlu-boké podestýlce. Z pevné podlahy se dvakrát denně kejda ručně shrnuje, zatímco pevná

podestýlka se pouze jedenkrát až dvakrát týdně podestýlá a po třech měsících je kompletně vyměněna. Výhodou pevné podlahy je, že zvířata nežijí mezi rozkládajícími se výkaly, zatímco při hluboké podestýlce ano. Avšak je častým jevem, že prasata kálejí pouze na jedno místo a zbylý prostor tedy zůstává relativně neznečištěný. Z pohledu zvířete je hluboká podestýlka jistě přirozenější formou ustájení, jelikož poskytuje tepelnou izolaci a určitou možnost fyzického vyžití např. vrtání a přehrabování.

Systém krmení je v obou zařízeních plně automatický, ovšem i zde jsou určité rozdíly. V AGRO družstvu Petrovice se používá tekuté krmení a dochází k němu 5x denně, kdežto na farmě Pelaj se krmí suchým krmivem, které je prasatům dostupné po celý den, stejně jako voda z kolíkových napáječek. Pro prasata je přirozenější krmení tekuté, i když není dostupné po celý den.

Na farmě Pelaj se od 6 h ráno s přestávkou do 20 h večer používá umělé osvětlení, přičemž jeho délka se odvíjí od ročního období. V AGRO družstvu Petrovice se umělé světlo využívá pouze při krmení a při práci ošetřovatelů, což se jeví z pohledu prasat pro jejich denní režim jako přirozenější. Avšak přisvětlování na farmě Pelaj není ve vysoké intenzitě a v obou chovech je hlavním zdrojem osvětlení sluneční svit.

Dalším rozdílem je také způsob desinfekce před naskladněním nových prasat. V AGRO družstvu Petrovice jsou kotce kompletně vyčištěny desinfekcí a následně spláchnuty vodou. Zatímco na farmě Pelaj se na starou podestýlku navrství nová vrstva slámy a použije se desinfekční sprej, což zvyšuje riziko možného přenosu různých onemocnění. Intenzita desinfekce je ovšem závislá na typu ustájení.

Zdravotní stav chovaných prasat v AGRO družstvu Petrovice ovlivňuje, ne však ve velké míře, bakteriální onemocnění plic. Zatímco na farmě Pelaj byl zdravotní problém poškození plic prasat způsobený čpavkem odbourán. I přesto jsou na farmě Pelaj úhyny prasat o téměř 1,5 % častější, což může být dáno mnoha faktory, například teplotními výkyvy.

Na farmě Pelaj jsou v kotcích umístěny řetězy a pneumatiky, které slouží prasatům jako zdroje zábavy. K těmto prvkům lze přičíst, jak již bylo zmíněno, i hlubokou podestýlku. Ve stájích AGRO družstva Petrovice tyto prvky bohužel absentují.

Srovnáním obou chovů z pohledu přístupu ke zvířatům a dodržování welfare je hodnotím jako odpovídající doporučeným standardům. Při osobní návštěvě na mne prasata působila dobrým dojmem a nesetkala jsem se zde se žádnými prvky naznačujícími strádání či týrání zvířat, naopak v obou případech jsem shledala takřka rodinný přístup.

5.4 Etický pohled

Z etického pohledu je pro chovaná zvířata přívětivější farma Pelaj. Hlavním důvodem je ustájení na hluboké podestýlce ze slámy, což poskytuje zvířatům přirozenější prostředí než tvrdá podlaha, a v chladných měsících slouží také pro zahřátí. Důležitou roli pro pohodu chovaných zvířat hraje v neposlední řadě možnost fyzického vyžití, které zde poskytuje jednak hluboká podestýlka, do které mohou prasata vrtat a jednak řetězy a pneumatiky rozmístěné po stájích. Dále se zde prosazuje citlivý přístup k chovaným prasatům. Při nakládání prasat do vozu pro převoz na jatka se nepoužívají žádné elektrické hnací přístroje ani tyče a vše se realizuje pouze za použití tělesné síly. Po nástupu prasat do vozu je situace podstatně horší, protože přeprava již není v rukou pana Pelaje. Strategie jatek spočívá v principu, který se snaží do co nejmenšího prostoru naskladnit co nejvíce prasat. Jateční vozy jsou tedy používány s velkou kapacitou, což je z ekonomického hlediska výhodné, ovšem z etického pohledu nepřijatelné. Prasata cestují v naprosto nevyhovujících podmínkách, jelikož kolem sebe nemají žádný volný prostor a také teplota vzduchu může být v letních měsících velmi vysoká.

Přestože se v obou chovech o prasata starají odpovídajícím způsobem, z pohledu environmentální etiky není chov zvířat v zajetí vnímán jako přirozený, tudíž není ve shodě s její podstatou. Zvířata chovaná v zajetí nemají možnost plně rozvíjet své životní pudy a potřeby, které jsou nesmírně důležité pro jejich duševní i fyzickou pohodu. Zvíře je živý tvor schopný citu, který nemůže prožít plnohodnotný život, jestliže je po celou dobu svého života uvězněn v budově s velkým počtem dalších zvířat bez možnosti přístupu do venkovního prostředí. Dle environmentální etiky by bylo správné, kdyby chov zvířat v zajetí vůbec neexistoval.

6 ZÁVĚR

Jedním z cílů této bakalářské práce bylo zhodnocení aktuální situace zvířat v České republice v environmentálně-etickém pojetí, která byla na základně dostupných podkladů vyhodnocena jako standardní. Na světě existují země, kde je situace zvířat lepší, ovšem i země, kde je podstatně horší. V České republice bylo vytvořeno několik právních předpisů na zabezpečení ochrany zvířat, z čehož nejdůležitější je zákon na ochranu zvířat proti týrání. Jelikož Česká republika patří mezi členské státy Evropské unie, platí zde i nařízení pramenící z EU, což významně přispívá ke zlepšování situace zvířat nejen v České republice. Avšak nelze říci, že situace zvířat na celém světě je vyhovující.

Dalším cílem této práce byla identifikace výhod a nevýhod vybraných zařízení ve spojení se zvířaty. Vybraným druhem zařízení byl velkochov a malochov hospodářských zvířat, konkrétně prasat. Oba chovy byly nejprve popsány a následně srovnány se snahou o vyzdvižení jejich rizik i předností. Bylo zjištěno, že velkochovy a malochovy mají své klady i zápory, ale z etického pohledu je přívětivější malochov, i když plně správný chov v zajetí není. Jednou z výhod velkochovu bývá lepší zdravotní péče a zabezpečení a možná také strava. Oproti tomu v malochovech se setkáváme s citlivějším přístupem k chovaným zvířatům. Ve vybraném malochovu (farmě) byla ve srovnání s velkochovem větší velikost kotců s menším počtem zvířat. Byly zde také obsaženy prvky sloužící k fyzickému vyžití zvířat, které ve velkochovu chyběly. Z pohledu přístupu welfare byla obě zařízení zhodnocena kladně. Nevyskytovaly se zde žádné náznaky týrání a zanedbávání, naopak přístup ošetřovatelů ke zvířatům byl spíše rodinný a citlivý. Přesto je masový chov zvířat stále rostoucím trendem, proto je potřeba věnovat zvýšenou pozornost zejména zvířatům v těchto chovech.

7 PŘEHLED POUŽITÉ LITERATURY

Literatura:

BEZOUŠKA, P., PIECHOWICZOVÁ, L. *Nový občanský zákoník: nejdůležitější změny*. 1. vyd. Olomouc: Anag, 2013. Právo (Anag). ISBN 978-80-7263-819-2.

ČÍRTKOVÁ, L. *Moderní psychologie pro právníky: [domácí násilí, stalking, predikce násilí]*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2008. Psyché (Grada). 150s. ISBN 978-80-247-2207-8.

GAVORA, P. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Překlad Vladimír Jůva. Brno: Paido 2000, Edice pedagogické literatury. 207 s. ISBN 80-859-3179-6.

CHLUMSKÁ, L. Etika ochrany zvířat. In: *Nadace na ochranu zvířat* [online]. 2006 [cit. 2016-03-21]. Dostupné z: <http://www.ochranazvirat.cz/11/czech/rubrika/ochrana-a-prava-zvirat/>

KOHÁK, E. *Zelená svatozář: kapitoly z ekologické etiky*. 2. přeprac. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2000. 204s. ISBN 80-85850-86-9.

KOMÁREK, S. *Příroda a kultura: svět jevů a svět interpretací*. Vyd. 2., V nakl. Academia 1., rozš. Praha: Academia, 2008. 307s. ISBN 978-80-200-1582-2.

Lexikon právní úpravy: zemědělství-potravinářství-lesnictví-vodníhospodářství-veterinární péče. Brno: Institut výchovy bezpečnosti práce, 2009.

MERZ-PEREZ, L., M. HEIDE, K. *Animal cruelty: pathway to violence against people*. Walnut Creek, CA: AltaMiraPress, c2003. 191s. ISBN 0759103046.

POJMAN, L P., POJMAN, P. *Environmentalethics : readings in theory and application*. 6. vyd. Boston, Mass.: Wadsworth, 2012. 769 s. ISBN 978-0-538-45284-7.

PRCHALOVÁ, J. *Právní ochrana zvířat*. Praha: Linde, 2009. 327 s. ISBN 978-80-7201-763-8.

PŮBALOVÁ, L., ŠVEJDA, G. *Ekologická etika*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2012. 111s. ISBN 978-80-87472-44-6.

SIDERIS, Lisa H. *Environmental Ethics, Ecological Theology, and Natural Selection*. New York: Columbia University Press, 2003. 311s. ISBN 9780231529495.

SINGER, P. *Osvobození zvířat*. 1.vyd. Praha: Práh, 2001. 259s. ISBN 80-7252-042-3.

ŠMAJS, J., BINKA, B. a ROLNÝ, I. *Etika, ekonomika, příroda*. 1. vyd. Praha: Grada, 2012, 192 s. ISBN 978-80-247-4293-9.

TIPLADY, C. *Animal abuse: helping animals and people*. Wallingford, Oxfordshire: CABI, c2013. 233s. ISBN 978-1-84593-983-0.

TUHÁČEK, M., JELÍNKOVÁ, J. *Právo životního prostředí: praktický průvodce*. První vydání. Praha: Grada, 2015. 288s. Právo pro každého (Grada). ISBN 978-80-247-5464-2.

VEČEREK, V. *Právní předpisy na ochranu zvířat*. 1. vyd. Brno: VFU, 1997. 118 s.

Legislativa

Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Internetové zdroje

[1] Lorenc.info. *Závěrečné práce - metodika* [online]. [cit. 2016-03-17]. Dostupné z: <http://www.lorenc.info/zaverecne-prace/metodika.htm>

[2] DifferentLife. *Práva zvířat* [online]. [cit. 2016-02-24]. Dostupné z: <http://www.differentlife.cz/animalsright.htm>

[3] Český rozhlas. *Člověk a zvíře I.* [online]. [cit. 2016-03-01]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/priroda/porady/_zprava/clovek-a-zvire-i--3727

[4] Ontario SPCA. *What is Animal Cruelty* [online]. [cit. 2016-03-15]. Dostupné z: <http://ontariospca.ca/what-we-do/investigations/animal-cruelty-resources/what-is-animal-cruelty.html>

[5] Do something.org. *11 Facts About Animal Cruelty* [online]. [cit. 2016-03-13]. Dostupné z: <https://www.dosomething.org/us/facts/11-facts-about-animal-cruelty>

[6] Web Policie České republiky. *Kdo utýral jezdeckého koně ?* [online]. [cit. 2016-04-01]. Dostupné z: <http://www.policie.cz/clanek/kdo-utyral-jezdeckeho-kone.aspx>

[7] Web Policie České republiky. *Policisté už znají jméno pachatele, který utýral jezdeckého koně* [online]. [cit. 2016-04-01]. Dostupné z: <http://www.policie.cz/clanek/policiste-uz-znaji-jmeno-muze-ktery-utyral-jezdeckeho-kone.aspx>

[8] EAgri. *Ochrana zvířat* [online]. [cit. 2016-04-12]. Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/mze/legislativa/predpisy-es-eu/?topic=protection>

[9] Stránky o praktickém soucitu se zvířaty. *Proč mají mít zvířata svá práva* [online]. [cit. 2016-04-16]. Dostupné z: <http://www.vegan-veganstvi.cz/ochrana-zvirat-idea/proc-maji-mit-zvirata-sva-prava-66/>

8 PŘÍLOHY

SEZNAM PŘÍLOH:

Příloha č. 1: AGRO družstvo Petrovice – Porodna

Příloha č. 2: AGRO družstvo Petrovice – Předvýkrm číslo jedna

Příloha č. 3: AGRO družstvo Petrovice – Předvýkrm číslo dva

Příloha č. 4: AGRO družstvo Petrovice – Výkrm kotec pro 70 ks

Příloha č. 5: AGRO družstvo Petrovice – Výkrm krmení

Příloha č. 6: AGRO družstvo Petrovice – Výkrm kotec pro 30 ks

Příloha č. 7: Farma Pelaj – Prasata ve výkrmu

Příloha č. 8: Farma Pelaj – Výkrmna

Příloha č. 9: Farma Pelaj – Kotce

Příloha č. 1: AGRO družstvo Petrovice – Porodna (Foto: autorka, 4. 4. 2016)

Příloha č. 2: AGRO družstvo Petrovice – Předvýkrm číslo jedna (Foto: autorka, 4. 4. 2016)

Příloha č. 3: AGRO družstvo Petrovice – Předvýkrm číslo dva (Foto: autorka, 4. 4. 2016)

Příloha č. 4: AGRO družstvo Petrovice – Výkrm kotec pro 70 ks (Foto: autorka, 4. 4. 2016)

Příloha č. 5: AGRO družstvo Petrovice – Výkrm krmení (Foto: autorka, 4. 4. 2016)

Příloha č. 6: AGRO družstvo Petrovice – Výkrm kotec pro 30 ks (Foto: autorka, 4. 4. 2016)

Příloha č. 7: Farma Pelaj – Prasata ve výkrmu (Foto: Bc. Vladimír Pelaj, 2010)

Příloha č. 8: Farma Pelaj – Výkrmna (Foto: Bc. Vladimír Pelaj, 2010)

Příloha č. 9: Farma Pelaj – Kotce (Foto: Bc. Vladimír Pelaj, 2010)